

Het Internationale Comité van het Rode Kruis of de Wereldraad van Kerken vallen dus niet onder de definitie

basis voor een internationale organisatie is een verdrag, gesloten door staten, die door als lidstaten van de organisatie kunnen worden aangemerkt.

Internationale organisaties hebben bepaalde doelstellingen. Die kunnen zeer algemeen en veelomvattend zijn, denk bijvoorbeeld aan de Verenigde Naties (vrede, veiligheid, sociale en economische samenwerking, ontwikkeling, mensenrechten). Zij kunnen ook een beperkte en concrete doelstelling hebben, zoals de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Deze streeft naar een zo hoog mogelijk niveau van gezondheid in de wereld, onder andere door uitwisseling van informatie en ondersteunen van allerlei medische programma's.

Indelingen

Internationale organisaties kunnen aan de hand van allerlei criteria ingedeeld worden. Belangrijke indelingen zijn de volgende.

1. *Rechtskracht* – indeling kan gemaakt worden aan de hand van de rechtskracht ten aanzien van de lidstaten. We plaatsen dan de *intergouvernementele* en *supranationale* organisaties.

2. *Rechtskracht* – indeling kan gemaakt worden aan de hand van de rechtskracht ten aanzien van de lidstaten. We plaatsen dan de *intergouvernementele* en *supranationale* organisaties.

3. *Rechtskracht* – indeling kan gemaakt worden aan de hand van de rechtskracht ten aanzien van de lidstaten. We plaatsen dan de *intergouvernementele* en *supranationale* organisaties.

4. *Rechtskracht* – indeling kan gemaakt worden aan de hand van de rechtskracht ten aanzien van de lidstaten. We plaatsen dan de *intergouvernementele* en *supranationale* organisaties.

Voorbeeld

Op 3 maart 2006 nam de Veiligheidsraad van de VN resolutie 1803 (2006) aan, die de lidstaten verplicht toe te staan dat Israël zich kan terugtrekken uit het gebied van de Golanhoogten. Het is niet duidelijk of Israël zich kan terugtrekken uit het gebied van de Golanhoogten. Het is niet duidelijk of Israël zich kan terugtrekken uit het gebied van de Golanhoogten.

Het voorbeeld van de Veiligheidsraad maakt duidelijk dat de indeling van organisaties aan de hand van dit criterium problematisch is, omdat het voorkomt dat organisaties in sommige opzichten als intergouvernementeel, maar in andere als supranationaal moeten worden aangemerkt. De Verenigde Naties vertonen in veel andere opzichten immers een sterk intergouvernementeel karakter, zoals we hierna nog zullen zien.

In de tweede plaats kunnen we onderscheiden op grond van de *doelstellingen* van de organisatie, bijvoorbeeld tussen *algemene* en *functionele* organisaties. Een algemene organisatie heeft ruim omschreven doelstellingen, zoals de Verenigde Naties.

Functionele organisaties hebben veel beperktere doelstellingen. Een voorbeeld is de Internationale Maritieme Organisatie, die internationale samenwerking op het gebied van de zeevaart als doelstelling heeft.

Het zal duidelijk zijn dat niet altijd onomstreden zal zijn of een organisatie nu tot de algemene of tot de functionele categorie moet worden gerekend. De aanwezigheid op een beperkt terrein opererende Europese Gemeenschappen (zie hierna) hebben zich langzamerhand ontwikkeld tot een geheel met ruim omschreven doelstellingen: de Europese Unie (zie art. 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie).

Een voor de hand liggende indeling is ten slotte die naar *geografisch bereik* van een organisatie.

We onderscheiden dan *mondiale* organisaties en *regionale* organisaties. Een voorbeeld van een mondiale organisatie is de Internationale Arbeidsorganisatie; alle staten in de wereld kunnen daarvan in principe lid worden.

Regionale organisaties zijn de Benelux, de Raad van Europa en de Afrikaanse Unie. Zij staan open voor staten in een bepaalde geografische 'regio' van de wereld.

4 De Verenigde Naties (VN)

4.1 Algemeen

De Verenigde Naties zijn opgericht in 1945 om vorm te geven aan de internationale verhoudingen na de Tweede Wereldoorlog. Vrijwel alle staten in de wereld zijn lid van deze organisatie. Met de toelating van de Republiek Zuid-Soedan op 14 juli 2011 is het ledental op 193 gekomen. Alleen de Republiek China (Taiwan), Kosovo en Vaticaanstad zijn geen lid.

De VN heeft zoals gezegd een algemeen karakter. Dat blijkt uit de omschrijving van de doelstellingen van de organisatie.

Artikel 1 van het Handvest van de VN noemt als doelstellingen het handhaven van de internationale vrede en veiligheid, de ontwikkeling van vriendschappelijke betrekkingen tussen de naties, de internationale samenwerking op economisch, sociaal, cultureel en humanitair terrein, het respect voor de rechten van de mens en de harmonisatie van het optreden van de naties ter verwezenlijking van deze doelstellingen.

De handhaving van de internationale vrede en veiligheid staat voorop. Sinds het verdwijnen van de traditionele Oost-West tegenstelling zien we een toenemende activiteit van de VN op dit terrein.

De internationale samenwerking op economisch, sociaal, cultureel en humanitair terrein vindt behalve in het kader van de VN zelf, ook plaats in het kader van met de VN verbonden gespecialiseerde internationale organisaties, zoals de Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO), de Organisatie voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (UNESCO) en de Wereldbank (IBRD). De verbondenheid met de VN komt onder andere tot uitdrukking in een coördinerende taak van de Economische en Sociale Raad (ECOSOC) ten aanzien van het beleid van de VN en de gespecialiseerde organisaties (art. 63 Handvest).

De doelstelling op het gebied van de rechten van de mens krijgt onder andere vorm in het grote aantal verdragen op dit gebied dat tot stand gebracht is binnen het kader van VN-organen. Een voorbeeld is het Internationale verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR) van 1966.

4.2 Organen

De hoofdorganen van de VN worden opgesomd in artikel 7 van het Handvest van de VN (hierna te noemen: Handvest). De belangrijkste daarvan zijn:

1. de Algemene Vergadering;
2. de Veiligheidsraad;
3. het Secretariaat;
4. het Internationaal Gerechtshof;
5. de Economische en Sociale Raad.

Het Internationaal Gerechtshof is reeds besproken in hoofdstuk 20. De Algemene Vergadering, de Veiligheidsraad en het Secretariaat (waarbinnen de Secretaris-Generaal een spilfunctie vervult) komen hier aan de orde.

De Algemene Vergadering (art. 9-22 Handvest)

Alle lidstaten hebben zitting in de Algemene Vergadering (AV). Tijdens de jaarlijkse bijeenkomsten van september tot december wordt het beleid van de organisatie uitgestippeld. De AV mag zich in principe met alle binnen de doelstellingen van de VN gelegen zaken bezighouden. Zo worden tal van 'technische' zaken behandeld, zoals de benoeming van functionarissen in allerlei VN-organen. Ook de financiering van activiteiten van de organisatie, bijvoorbeeld die van peace-keeping forces, komt aan de orde. Verder wordt veel tijd besteed aan de discussie over politieke brandhaarden in de wereld, zoals Darfur (Soedan) in Afrika of het Midden-Oosten. In verband daarmee functioneert de Algemene Vergadering als een mondiaal forum voor uiteraard grote tegenstellingen aan de dag treden. Deze discussies leiden veelal tot het aannemen van resoluties, die overigens niet bindend zijn voor de lidstaten. De politieke betekenis daarvan hangt af van de omvang van de streun die zij van de leden van de VN krijgen. Tijdens de zittingen van de AV wordt ook een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het internationale recht, door het vaststellen van

de tekst van verdragen, waarover in VN-verband onderhandeld is. Een van de vele voorbeelden is het Algemeen Kernstopverdrag, waarvan de tekst in 1996 door de AV werd vastgesteld. Dit verdrag voorziet in een verbod op alle kernproeven. Het in werking treden van zo'n verdrag is uiteraard afhankelijk van een voldoende aantal ratificaties. Ook neemt de AV soms resoluties aan, waarin belangrijke beginselen worden vastgelegd, die later in bindende verdragen worden uitgewerkt. Deze resoluties zijn op zichzelf niet bindend. Zij kunnen echter wel zeer gezaghebbend zijn en een belangrijke bijdrage leveren aan de rechtsvorming.

Voorbeeld

Een van de meest bekende en gezaghebbende resoluties is Resolutie 217 (III) A, waarin de Universele Verklaring van de rechten van de mens is opgenomen.

Deze Verklaring is de aanzet geweest tot een groot aantal mondiale verdragen op het gebied van de rechten van de mens, zoals het Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, waarvan de tekst is vastgesteld door de AV in 1966.

Resoluties die betrekking hebben op het interne functioneren van de organisatie, zijn overigens wel bindend voor de lidstaten. Dat geldt bijvoorbeeld voor resoluties die betrekking hebben op het vaststellen van de begroting van de VN en de daarop gebaseerde verdeelsleutel voor de bijdragen van de lidstaten.

De Veiligheidsraad (art. 23-32 Handvest)

De taak van de Veiligheidsraad is de handhaving van de internationale vrede en veiligheid. Vijftien lidstaten van de VN maken er deel van uit. Het Handvest noemt in artikel 23 vijf staten als *permanente* leden van de Veiligheidsraad: De Republiek China, Frankrijk, de Unie van Socialistische Sovjetrepublieken, het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland en de Verenigde Staten van Amerika. De zetel van China wordt ingenomen door de Volksrepubliek China en de zetel van de voormalige Sovjet-Unie is overgegaan op zijn rechtsopvolger de Russische federatie.

Naaft de vijf permanente leden maken tien staten als *niet-permanente* leden deel uit van de Veiligheidsraad. Zij worden voor een periode van twee jaar gekozen door de Algemene Vergadering.

Bij inhoudelijke besluiten (bijvoorbeeld over de tegen een lidstaat te nemen maatregelen in geval van agressie) heeft elk permanent lid een *vetorecht*. Een van hen kan dus een besluit van de raad tegenhouden. De gedachte hierachter is dat wanneer het gaat om de handhaving van vrede en veiligheid, het geen zin heeft om tegen de wil van een grote mogendheid een bindend besluit te nemen.

Op het gebied van de handhaving van de internationale vrede en veiligheid kan de raad besluiten tot het nemen van de lidstaten bindende maatregelen, zowel van niet-militaire als van militaire aard (zie hoofdstuk VII van het Handvest). In het verleden was de uitoefening van deze bevoegdheid verlamd door de Oost-West tegenstelling. Sinds de beëindiging van de Koude Oorlog is er een toenemend gebruik van deze bevoegdheden. Een voorbeeld is het optreden tegen Irak in 1991

na de inval van dat land in Koeweit. Zowel niet-militair (economische boycot) als militair werd tegen Irak opgetreden krachtens besluiten van de Veiligheidsraad. Een dergelijk optreden wordt wel *peace-enforcement* genoemd. De besluiten die in het kader daarvan genomen worden zijn bindend, zowel voor de staat waartegen wordt opgetreden, als voor de andere lidstaten van de VN, al naargelang de Veiligheidsraad bepaalt (art. 48 Handvest). Wij hebben hier te maken met een supranationaal aspect van het recht der Verenigde Naties; de lidstaten kunnen immers tegen hun wil gebonden worden door besluiten van een orgaan van de organisatie.

Het systeem van de collectieve veiligheid functioneert niet altijd. In 2003 bleek er binnen de Veiligheidsraad niet voldoende steun te zijn voor een gewapend optreden tegen Irak, dat weigerde volledig mee te werken aan wapeninspecties. Het ontbreken van een directe autorisatie van de Veiligheidsraad weerhield de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en enige andere staten er niet van militair in te grijpen in Irak teneinde het bewind van Saddam Hussein – dat beweerdelijk zou beschikken over massavernietigingswapens – ten val te brengen.

Zonder een expliciete bevoegdheid in het Handvest heeft de Veiligheidsraad nog een ander instrument ontwikkeld, de zogenoemde *peace-keeping*. Dit komt neer op de inzet van vredesroepen onder VN-vlag, die de conflictpartijen met hun instemming uit elkaar houden.

Voorbeeld

Al sinds 1978 functioneert de vredesmacht UNIFIL in Libanon, met overigens een beperkte invloed op de situatie. De aanwezigheid van UNIFIL kon in 2006 de aanval van Hezbollah vanuit Libanon op Israël niet voorkomen. Ook Nederlandse militairen participeren in UNIFIL.

Het Secretariaat (art. 97-101 Handvest)

Het Secretariaat van de VN zorgt voor de ambtelijke ondersteuning van de taakvervulling van de talrijke onderdelen van de VN.

De Secretaris-Generaal geeft leiding aan het Secretariaat. Het Handvest noemt hem in artikel 97 de 'hoogste ambtenaar van de Organisatie'. Hij is echter méér dan een ambtelijke functionaris. Hij speelt ook een belangrijke politieke rol. Met name op het terrein van de internationale vrede en veiligheid kan hij zelf initiatieven nemen (art. 99 Handvest). Zo zet hij zich soms persoonlijk in om te bemiddelen tussen de partijen bij een (dreigend) gewapend conflict om een vreedzame oplossing tot stand te brengen. Ook speelt hij een belangrijke rol bij VN-vredesoperaties. De post wordt thans vervuld door de Zuid-Koreaan Ban Ki-moon.

5 De Raad van Europa

5.1 Algemeen

Na de Tweede Wereldoorlog bestonden er grote verwachtingen omtrent de toe-

regionale internationale organisatie van democratische Europese staten de Raad van Europa. De zetel van de organisatie is Straatsburg.

Het lidmaatschap staat blijkens artikel 3 en 4 van het Statuut van Europa (hierna te noemen: Statuut) open voor Europese staten die len van de rechtsstaat (*rule of law*) en de rechten van de mens resp 11 mei 2007 trad Montenegro toe als het zeventenveertigste lid van de De samenwerking in de Raad van Europa draagt een intergouvernementer.

De internationale organisatie met de naam Raad van Europa moet niet verward worden met de Europese Raad, die zoals we hierna nog zullen zien, een orgaan is van de

De taken van de Raad van Europa liggen op het (brede) terrein van de king op sociaal, cultureel en juridisch gebied. Op die gebieden zijn er van de organisatie tal van verdragen tot stand gekomen, zoals het Euro betreffende uitlevering (1957). Uitlevering is het overdragen van een j de ene staat aan de andere met het oog op berechting of bestraffing. Belangrijk zijn verder de activiteiten op het gebied van de rechten die in het kader van de Raad van Europa vorm hebben gekregen. Dat andere uit het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de fundamentele vrijheden (1950) (EVRM), dat betrekking heeft op mensenrechten. Verder noemen we het Europees Sociaal Handvest (1 de 'sociale' mensenrechten gegarandeerd worden. In 1996 is een he van het Europees Sociaal Handvest tot stand gekomen. Deze is op 1 j Nederland in werking getreden.

Voor deze verdragen geldt uiteraard dat zij volgens de gebruikelijk door de lidstaten moeten worden aanvaard.

5.2 Organen

De Raad van Europa kent drie organen: het Comité van Ministers, de I Vergadering en het Secretariaat.

+ Europese Hof voor e
van de Re

6 De Europese Unie (EU)

6.1 Algemeen

We bespreken nu de Europese Unie (EU) die – anders dan de Raad v als belangrijkste taak heeft het tot stand brengen van een integratie tus ten op sociaaleconomisch gebied. Dat gold ook voor de oorspronkeli Gemeenschappen waarvan de EU de voortzetting is. Intussen staat c king binnen de EU daarnaast in belangrijke mate in het teken van e dergaande politieke integratie.